

Daně a inflace

Optimální zdanění

Barbora Kaplanová

Literatura

- Kubátová, Vítek: Daňová politika: Teorie a praxe
- Široký: Daňové teorie s praktickou aplikací
- Jackson & Brown: Ekonomie veřejného sektoru
- Louis Kaplow: články týkající se optimálního zdanění a redistribuce dostupné na <http://www.nber.org>

Osnova přednášky

1. Daně a inflace

- daňové výnosy v inflačním prostředí
- redistribuční dopady inflace
- metody a zkušenosti s indexací

2. Úvod do optimálního zdanění

Daňový systém v inflačním prostředí

- Vliv inflace na daňový systém
 - na daňové výnosy, změnu v daňovém mixu,
na redistribuční funkci daní,
na chování ekonomických subjektů
- Vliv daňového systému na inflaci

Daňové výnosy v inflačním prostředí

- Co se stane s výnosy jednotlivých daní v inflačním prostředí?
- Předpokládáme, že ceny všech výrobků a mzdy vzrostou stejnou měrou o i
- c.p. většina daňových výnosů nominálně vzroste též přibližně o i

Daňové výnosy v inflačním prostředí

Daň z příjmu fyzických osob

- výnos daně vzroste o více než i
- proč?
 - všem poplatníkům vzroste průměrná sazba daně (některým dokonce i marginální)
 - někteří poplatníci, kteří dosud nebyli zdaňováni, spadnou nyní do nejnižšího daňového pásma
 - reálná hodnota odečitatelné položky a slevy na dani klesne

Daň z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti

- Praktický příklad bez indexace

	2002	2003	Změna
Objem mezd	803,9	849,1	5,6%
CPI			- 0,1%
Sociální pojištění (mld. Kč)	241,58	255,11	5,6%
DPFO (mld. Kč) (index 0%)	86,64	94,40	9,8%

Daň z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti

- Praktický příklad s indexací

	2002	2003	Změna
Objem mezd	803,9	849,1	5,6 %
CPI			- 0,1 %
Sociální pojištění (mld. Kč)	241,58	255,11	5,6 %
DPFO (mld. Kč) (index 0%)	86,64	94,40	9,8 %
DPFO (index 9,2% OP)	86,64	91,5	5,6 %
DPFO (index 16,8% tabulka)	86,64	91,5	5,6 %
DPFO (index 5,6% vše)	86,64	91,6	5,7 %

Daňové výnosy v inflačním prostředí

Daň z příjmu právnických osob

- výnos daně vzroste o více než i
- hlavním důvodem jsou odpisy
 - v inflačním prostředí reálná hodnota odpisů klesá a firmě se zvyšuje základ daně o víc než je inflace
 - jak tomu zabránit? → přecenění majetku (podle jakého indexu?, mít jeden nebo více indexů?)
 - => administrativně náročné, lobismus, výpadek v daňových výnosech, ↓ inflace → ↓ aktuálnosti

Daň z příjmu právnických osob

- Určení výše daní v případě nulové inflace

Rok	Zisk před odpisy	Odpisy	Základ daně	Daň – 30%
1	1000	250	750	225
2	1000	250	750	225
3	1000	250	750	225
4	1000	250	750	225

Daň z příjmu právnických osob

- Určení výše daní v případě inflace 20%

Rok	Zisk před odpisy	Odpisy	Základ daně	Daň – 30%
1	1000	250	750	225
2	1200	250	950	285
3	1440	250	1190	357
4	1728	250	1428	443

Daňové výnosy v inflačním prostředí

Kapitálové výnosy

- Koupím nemovitost za 1 000 000 Kč
 - Inflace je 10%, za rok ji tedy prodám za 1 100 000 Kč
 - „zisk“ zdaním 20% => odvedu daň 20 000 Kč, čistá prodejní cena pro mě tedy byla 1 080 000 Kč
 - ale inflace byla 10%...
-
- Půjčování v inflační a neinflačním prostředí

Daňové výnosy v inflačním prostředí

Daň z přidané hodnoty

- pokud ceny všech výrobků rostou stejně, musí i výnos DPH vzrůst o i
- ale cenový vzrůst je pro různé výrobky různý
=> nutno se podívat, jak rostlo zboží zdaněné 19 % sazbou (a jaký je jeho podíl v konečné spotřebě) a jak zboží zdaněné 5 %
- pozor na možnou substituci a některé další faktory

Daňové výnosy v inflačním prostředí

- DPH - praktický příklad

Rok	DPH (mld. Kč)	Růst	Inflace	Mzdy	UNE
1995	95	10,4%	9,1%	18,4%	3,3%
1996	109	15,3%	8,8%	10,5%	3,5%
1997	118	7,6%	8,5%	9,4%	5,2%
1998	119	1,5%	10,7%	8,2%	7,5%
1999	138	15,9%	2,1%	6,6%	9,4%

Daňové výnosy v inflačním prostředí

Spotřební daně

- s růstem ceny bude klesat podíl daně (absolutní částka), pokud zůstane stejná spotřeba → stejný daňový výnos, reálný pokles
- ale s poklesem podílu daně bude reálný pokles ceny zboží → vzrůst spotřeby → větší výnos (závisí na elasticitě poptávky)

Daňové výnosy v inflačním prostředí

Změny v daňovém mixu

- obecně lze předpokládat, že s růstem cen poroste relativní váha progresivních daní a daní ad valorem
- v inflačním prostředí porostou i daňové výnosy a to jak nominálně, tak i reálně
- na druhou stranu v inflačním prostředí porostou i výdaje vlády (úroky, dávky sociálního zabezpečení, nákup výrobků a služeb)
- výdaje jsou vázány na inflaci - očekávaná inflace

Inflační redistribuce daňového břemene

- z hlediska progresu poplatníci v nejvyšším pásmu ztrácejí nejméně, nejsou už posouváni výše, naopak poplatníci v nejnižším pásmu jsou posouváni nejvíc
- u poplatníků s nízkým důchodem odečitatelné položky snižují podstatnějším způsobem základ daně než u poplatníků s vysokým důchodem (obdobně platí pro slevy na dani)

DPFO ze závislé činnosti – přerozdělení daňového břemene

Indexační pravidlo	Rok	Daně placené	
		spodních 50 %	horních 10 %
0 % indexace (skutečnost)	2002	21,2 %	39,1 %
	2003	21,0 %	39,3 %
9,2 % index OP	2003	20,4 %	40,0 %
16,8 % index tabulka	2003	21,6 %	38,9 %
5,6 % index vše	2003	20,8 %	39,6 %

Inflační redistribuce daňového břemene

- chudí: DPFO, DPH, výhodný pokles spotřebních daní
- bohatí: ztrácejí málo poklesem hodnoty nezdavitelných částí, málo DPH (spoří), hodně ztrácejí v oblasti kapitálových výnosů a zdanění společností
- vlivem posunu poplatníků do vyšších pásem rostou náklady zdanění (více poplatníků, kteří mají tendence se zdanění vyhnout)

Metody a zkušenosti s indexací

- proč indexovat?
=> snaha o spravedlnost: aby relativní daňové břemeno zůstalo pro všechny poplatníky stejné
- dvě možné cesty:
 - nepravidelné ad hoc přizpůsobení
 - pravidelné automatické přizpůsobení daňového systému inflaci

Automatická indexace

- **Přizpůsobení odpočtů a pásem.** → stále stejný díl příjmu bude podléhat dani, stejná průměrná sazba
- **Přizpůsobení hrubého důchodu.** → daňové zákony se nemění, příjem je diskontován, spočítána daň a posléze upravena na běžné ceny
- **Přizpůsobení podle změny v peněžním příjmu.**
- **Indexace kapitálových příjmů.** → věřitelé nebudou zdaňovat přijaté úroky z povahy inflace, dlužníci zaplacené úroky (dluh krát inflace)

Výhody a nevýhody indexace

- prováděna hlavně v sedmdesátých letech v období zrychlené inflace
- zavedena asi v polovině zemí OECD, pravidla se dost lišila
- dnes se spíš používá ad hoc přizpůsobení

ARGUMENTY PRO INDEXACI

- pokud ne → redistribuce daňového břemene → narušení horizontální spravedlnosti → pokud ano, ochráníme poplatníky před skrytými účinky inflace
- snaha omezit růst vládních příjmů (výdajů)
- snaha zamezit poklesu (růstu) progresivity daňového systému
- pravidelné a malé přizpůsobení je lepší než jednou za čas, ale velké (lobismus) z pohledu fiskálního a makroekonomického

ARGUMENTY PROTI INDEXACI

- zmenšení rozpočtového prostoru vlády
- indexace snižuje funkci daní jako makroekonomických stabilizátorů
- pokud indexujeme osobní důchodové daně → měli bychom i ostatní daně indexovat (spotřební?) → ale pak vliv na inflaci a spotřebitelé očekávají inflaci i v budoucnu → řešením pouze částečná indexace
- podle kterého cenového indexu indexovat (CPI, PPI, deflátor, růst mezd?), a jak často?
- zmenšuje prostor pro redistribuci d. břemene

Vliv daní na inflaci

- Daň z příjmu fyzických osob
- Daň z příjmu právnických osob
- Daň z přidané hodnoty
- Spotřební daň

Úvod do optimálního zdanění

- Požadavky na daňový systém
 - princip efektivity
 - princip administrativní jednoduchosti
 - princip pružnosti
 - princip spravedlnosti
- Často protichůdné,
výrazně efektivity a spravedlnost

Úvod do optimálního zdanění

=> Snaha o daňový systém, který minimalizuje nadměrná daňová břemena při současném dosažení společensky žádoucí redistribuce důchodů

Úvod do optimálního zdanění

Jak posuzovat efektivnost (společenský užitek)?

- Pareto efektivní stav
- Rawlsiánské pojetí
- Utilitářské pojetí

- Ideální by byla daň z hlavy odstupňovaná podle schopností poplatníka
- Ramseyovy daně

Úvod do optimálního zdanění

Závěr

Podle jakého kritéria tedy posuzovat optimálnost?

- HDP?
 - Rovnost čistých příjmů?
 - Blahobyť? (Pareto, Rawls, celkový blahobyť)
- => Optimální sazba záleží na názoru společnosti o míře redistribuce

Úvod do optimálního zdanění

Doporučená literatura

- Cullis J. a Jones P.
Public finance and public choice
- Jackson P.M. a Brown C.V.
Ekonomie veřejného sektoru
- popř. články od L. Kaplowa
viz. literatura v úvodu